

Változócsillagok

A PVH 18. találkozója

Április 22-i találkozónknak a kecskeméti planetárium adott otthont (legutóbb 1985 őszén volt itt találkozónk). A kecskeméti helyszín mellett az szólt, hogy jelenleg e városban él három igen aktív észlelőnk, s fedési változó szekciónk is kecskeméti központú.

A program délelőtt 10-kor kezdődött. Először Papp Sándor beszélt a kecskeméti anatórcsillagászatról, különös tekintettel a változóészlelésekre. "Változóészlelés közepes távcsövekkel" című ismertetése e számunkban is olvasható. A PVH 1988-as munkájáról Mizser Attila beszélt. Az előadás írott változata következő számunkban jelenik meg. Annyit azonban már most elmondhatunk, hogy az észlelések száma tekintetében jelentős az előrelépés, közel 36 ezer megfigyelést végeztek a PVH-észlelők, akiknek száma a múlt évben 102 volt, jelezve, hogy a változóészlelés napjainkra soha nem látott népszerűséget ért el.

Rövid szünet után John Griesé, találkozóink amerikai vendége kapott szót. Először üdvözölte a jelenlevőket az AAVSO nevében, majd felolvasásra került Janet A. Mattei, az AAVSO igazgatónövének levele (l. a következő oldalt).

A levél fordítása:

1989. április

Kedves magyar Kollégák!

Nagyon örülök, hogy az AAVSO nevében alkalmam nyílik különleges üdvözlőlevelet küldeni önöknek. Találkozójuk csodálatos alkalom arra, hogy legőszintébb köszönetemet mondjam az évek során a változócsillagászatban nyújtott elkötelezett törekvéseikért és különösen értékes közreműködésükért. Nagyjártékú észleléseik, melyeket Mizser Attila küld az AAVSO-nak, teljesebbé teszik az AAVSO-adatsorokat, így a kutatók eredményesebben felhasználhatják azokat. Ezeket az észleléseket a csillagászok évről évre gyakrabban használják fel, és számos csillagászati publikációban mondanak értük köszönetet.

Az AAVSO-t nemrégiben felkérték egy rendkívül izgalmas űrkutatási programban való részvételre, mely Nagy pontosságú Parallaxis-gyűjtő Műhold (Hipparcos) néven ismert. A felkérés kb. 300 hosszúperiódusú (mira és félszabályos) változócsillaggal kapcsolatos, mely csillagokat ezzel a különleges holddal észlelik távolság- és sajátmozgás-meghatározás céljából. E nagy pontosságú észlelések, melyek 100-szor pontosabbak bármely ma létező módszernél, segíteni fogják a luminozitás-, tömeg- és sugármeghatározásokat, és alapvető adatokkal szolgálnak a csillagszerkezet, csillagfejlődés

THE AMERICAN ASSOCIATION OF VARIABLE STAR OBSERVERS
25 Birch Street Cambridge, Massachusetts 02138-1205, USA
(617) 354-0484

April, 1989

Dear Colleagues in Hungary:

I am very pleased to have this chance to send you special greetings on behalf of the AAVSO. Your meeting is a wonderful occasion to extend our sincere thanks to you for all of your dedicated efforts and extremely valuable contributions to variable star astronomy over the years. Your high quality observations which are sent to the AAVSO by Attila Mizser, are very important in helping to make the AAVSO data files more complete and useful to researchers. These observations are used more frequently each year by astronomers, and are acknowledged in numerous astronomical publications.

The AAVSO has recently been asked to participate in a very exciting space research program known as the High Precision Parallax Collecting Satellite (HIPPARCOS) by contributing information on about 300 long period (MIRA and semiregular-type) variable stars so that these stars can be observed with this very special satellite to determine their distances and proper motions. These high precision measurements, 100 times more accurate than any presently existing, will improve luminosity, mass, and radius determination of these stars, and will provide essential data for the study of stellar structure, evolution, and kinematics. Thus, data from HIPPARCOS will add tremendously to our knowledge of these stars.

At this time I enthusiastically invite you to participate in this very exciting program by including as many of these long period variables in your observing program as you can. In order to provide monthly information on these stars, I would like to request that you send your observations as quickly as possible to Attila Mizser for forwarding to us. Many of these bright stars are already in some of your observing programs. In order for you to include more stars from this project in your programs we would be happy to send you finder charts.

In addition to this very exciting program, the AAVSO will be participating in other exciting space research with X-Ray satellites. It is only through the observations of dedicated observers like you that our participation in these programs is possible.

I am very pleased that John Griese is attending your meeting representing the AAVSO to convey my special thanks and best wishes to you. The AAVSO continues to be very grateful to Attila Mizser for his dedication to astronomy and his very valuable guidance. We are also very happy that we are able to have a large number of active Hungarian observers as members of the AAVSO through the Caroline Hurlless Memorial Sponsorship Program.

At this time please accept my best wishes for a very successful meeting. Again, many, many thanks to you for all your astronomical contributions to variable star astronomy. I look forward to your continued participation in our observing programs, including the exciting HIPPARCOS Satellite program.

Janet A. Mattei

Dr. Janet A. Mattei, Director

és -kinematika tanulmányozásához. Így a Hipparcos adatai jelentősen járulnak hozzá az ezekre a csillagokra vonatkozó ismereteinkhez.

Ez alkalommal arra kérem önöket, hogy vegyenek részt e nagyon izgalmas programban, minél többet észlelve a program csillagai közül. Annak érdekében, hogy észleléseik minél gyorsabban eljuthassanak hozzánk, arra kérem önöket, hogy amilyen gyorsan csak lehet, küldjék el adataikat Mizser Attilának, aki hozzánk továbbítja észleléseiket. E fényes csillagok közül sok jelenlegi programjukban is szerepel. Annak érdekében, hogy e projekt minél több csillagát észlelhessék, készek vagyunk keresőtérképeket küldeni.

E rendkívül izgalmas program mellett az AAVSO egy másik űrkutatósi programban is részt fog venni, mely röntgenholdakkal folyik. Ez csak olyan elkötelezett észlelők munkája révén jöhetett létre, mint ilyenek önök is.

Nagyon örülök, hogy John Griesé az AAVSO képviselőjében részt vesz találkozájukon, és átadja köszönetemet és jókívánásaimat önöknek. Az AAVSO továbbra is hálás Mizser Attilának nagyon értékes irányító munkájáért. Ugyancsak nagyon örülünk annak, hogy sok magyar észlelő lehet AAVSO-tag a Carolyn Hurless Memorial Sponsorship Programon keresztül.

Ezúttal fogadják legjobban kívánásaimat egy nagyon sikeres találkozóhoz. Mégegyszer köszönöm mindnyájuknak közreműködésüket a változó-csillagészatban. Továbbra is számítok észlelőprogramjainkban való részvételükre, beleértve az izgalmas Hipparcos programot is.

Dr. Janet A. Mattei, Igazgató

Itt hadd jegyezzük meg, hogy az AAVSO-hoz önállóan is lehet adatokat küldeni -- az ezzel kapcsolatos feltételeket a Meteor 1989/7-8. számában írtuk le. A gyors adattovábbításban nagy segítségét jelentene, ha mindenki két példányban küldené észleléseit, ezzel is csökkenne a PVH központi adattovábbításának átutalási ideje.

A Hipparcos-program észlelőtérképeiről minden magyar AAVSO-tag és AAVSO-észlelő kapott tájékoztatást. Kérjük, mindenki tanulmányozza át a világoskék papíron nyomott térképlistát, és USA-beli szponzorán keresztül rendelje meg a kiválasztott térképeket (amilyen gyorsan csak lehet). Jelenleg is számos Hipparcos-programbeli változót észlelünk, érdemes összehasonlítani a Hipparcos-listát a PVH programjával.

John Griesé első előadása a V503 Cygni törpe nóva pozíciójával volt kapcsolatos. Az irodalomban pontatlan keresőtérkép jelent meg, ezért az AAVSO előzetes térképe is pontatlanul adta meg a változó pozícióját. Az előadásban a V503 Cyg pontos azonosításával kapcsolatos kutatásokról hallhattunk, melyeket John Griesé és Charles Scovil végeztek.

Ezután másik külföldi vendégünk, Jindrich Silhán következett, aki a brnói Mikolaj Kopernik Csillagvizsgáló képviselőjében ismertette a csehszlovákiai változóészleléseket. Nagy tetszést arattak diái, melyek csehszlovákiai és NDK-beli obszervatóriumokat, valamint NSZK-beli és belga változós amatőröket mutattak be.

Ebédészünet után ismét John Griesé következett. Részletesen ismertette az AAVSO Carolyn Hurlless Memorial Sponsorship Programját, ill. a Hipparcos programban való részvételünk lehetőségeit. A hallgatóság kérdéseire válaszolva — egyebek között — beszámolt a készülő 10 m-es Keck-távcső és a Hubble űrteleszkóp jelenlegi helyzetéről is.

Ezt követően Hegedűs Tibor beszélt fedésiváltozó-észlelési programunkról és a legérdekesebb észlelendő csillagokról. Zalezszák Tamás a Brooks Observatóriumban tett múlt évi látogatásáról beszélt, ill. számos diával színesített amerikai útibeszámolót tartott. Két, C-64-re írt programját is ismertette, melyek közül az egyik egy változóadat-beküldő program (maximum 500 észlelésig), melyet szívesen átad érdeklődőknek.

Fidrich Róbert egy mindannyiunkat izgató problémáról adott elő: a fényszennyezett helyeken végezhető megfigyelésekről. Szavai megerősítették, hogy egy kitartó amatőr megfelelő program megválasztásával fényszennyezett helyről is végezhet értékes munkát.

"Levezetésként" Szabó Sándor múlt nyári diáit láthattuk, melyek a Meteor '88 tábor alatt készültek, ill. Jäger Zoltán tartott egy rövid bemutatót a planetáriumi műszer lehetőségeiről.

Itt említjük meg, hogy John Griesétől a PVH ajándékba kapott egy példányt az új AAVSO Variable Star Atlasból, Nóvakereső Szekciónk számára pedig a moszkvai Sternberg Intézetből érkezett meg a GCVS első három kötete, valamint az NSV katalógus.

Végül itt mondunk köszönetet Jäger Zoltánnak és Papp Sándornak a találkozó helyi szervezésben nyújtott segítségükért.

KOVÁCS ISTVÁN — MIZSER ATTILA

RENDKÍVÜL FONTOS ESEMÉNY!

Ritka és különleges eseménynek lehetnek tanúi azok, akik július 3-án éjszaka a Szaturnusz felé irányítják távcsövüket. Az előrejelzés szerint a Szaturnuszról keleti irányban észlelhető $8^m,4$ -s Titan elfedi az $5^m,8$ -s 28 Sagittariit. A Titan 5150 km-es árnyékkúpja majdnem a Föld sugarának felel meg, így elég nagy az esély a fedés bekövetkeztére. Ha centrális okkultációt sikerülne megfigyelni, akkor 265 másodpercig tartana. A fényességcsökkenés $2^m,7$, könnyen észrevehető az alacsony horizont feletti magasság ellenére is. A Titánnak jelentős légköre van, így a csillag beill. kilépésekor fényének "remegése", színének megváltozása lehetséges — készüljünk fel bármely különleges jelenségre. A megfigyelési időtartam: 22:25—22:55 UT. Igyekezzünk minél pontosabban mérni, lehetőleg stoppert és valamelyik időjelet sugárzó adót használjunk. Ha az okkultáció nem következik be, jegyezzük fel a legnagyobb megközelítés idejét és mértékét, vagy a két objektum fényének összeolvadását és különválását.

SZABÓ SÁNDOR

203317

(11) Scales: 1" = 1 min.

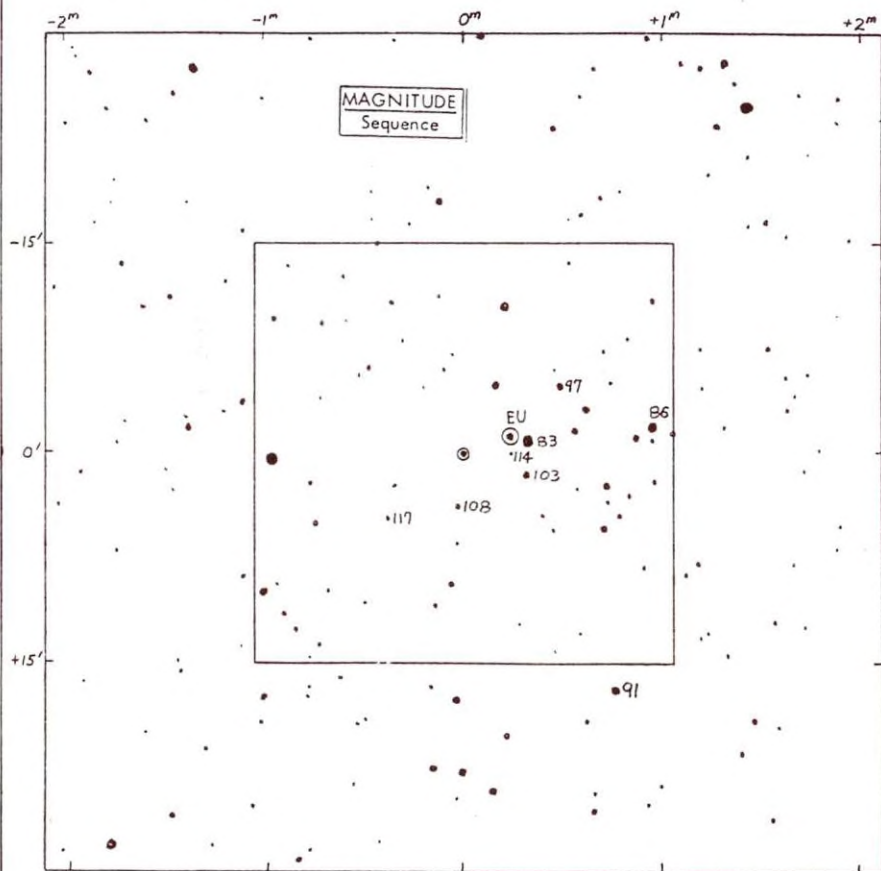
Type: EA Period: 4.81^d

W DEL (DELPHINI)

Mag: 9.7 - 12.0 (v)

(1900) 20^h 33^m 07^s +17° 56'11"

Dp = 12.5 hr. dp = 2.1 hr.

(2000) 20^h 37^m 40^s +18° 16'18"

Drawn by Wedemayer 7/81
 From: DML 10/69 Chart
 Veh. Stern Atlas # 154

PRELIMINARY
 CHART SUBJECT TO
 CORRECTION

203317 EU DEL Type: SRb
 Mag: 5.8 - 6.9v Per: 59.5^d

06 7/81

A fedési változók iránt érdeklődők figyelmébe egy könnyen felkereshető csillagot ajánlunk: a W Del a fényes és gyakran észlelt EU Del mellett helyezkedik el. A fenti AAVSO-térképről leolvashatók a csillag főbb adatai. Minimumai: jún. 14. 23:16 UT (48), júl. 8. 23:59 (62).